

НАВЧАННЯ, ВИХОВАННЯ ТА РОЗВИТОК ДИТИНИ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЯК МЕДИКО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Світлана СТЕБЛЮК

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Актуальність проблеми. Навчання, виховання та розвиток дитини з порушеннями інтелектуального розвитку (далі ППР) у класах з інклюзивним навчанням сьогодні є актуальним питанням для всієї Команди супроводу учня. Вітчизняним законодавством розроблено Закони України, видано Постанови Кабінету Міністрів, Листи Міністерства освіти й науки України щодо організації

інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти. Закон України «Про освіту» регулює суспільні відносини у галузі навчання, виховання, повністю змінює підходи з метою формування в учнів ключових компетентностей, подає формулювання базових понять, з-поміж яких: інклюзивне навчання, інклюзивне освітнє середовище [2].

Мета дослідження: розкрити особливості навчання, виховання та розвитку учнів з інтелектуальними порушеннями. Завдання: виокремити причини порушень інтелектуального розвитку дітей з погляду медицини; рекомендувати окремі методи, прийоми навчання у інклюзивних класах.

Виклад основного матеріалу. Психолого-педагогічні засади навчання, виховання та розвитку дитини з ППР розроблено низкою науковців (Г. Блеч, А. Колупаєва, С. Миронова, С. Педик, О. Чеботарьова та інші). Ученими акцентується увага на моделях викладання в класах з інклюзивним навчанням, методах, прийомах, засобах навчання, добірці корекційно-розвиткових завдань.

Дослідження В. Синьова присвячені теоретико-методологічним проблемам дефектології: питанням становлення особистості при різних формах дизонтогенезу, інклюзивній освіті дітей з порушеннями психофізичного розвитку, формуванню професійних компетенцій корекційних педагогів та ін.[3].

О. Чеботарьова, І. Гладченко у навчально-методичному посібнику «Учні початкових класів із порушенням інтелектуального розвитку: навчання та розвиток» характеризують професійну компетентність корекційного педагога – «валізу професійних компетенцій корекційного педагога». Складовими професійної компетентності дослідниці уважають такі компетентності: предметну, психолого-педагогічну, науково-методичну, особистісну, самоосвітню, комунікативну, соціальну, деонтологічну [4].

Наше дослідження присвячене методиці інклюзивного навчання за Концепцією «Нова українська школа». Ми акцентуємо увагу на методах, прийомах навчання. Деякі із них:

Ігрові. Ігровий метод є основним у системі початкової освіти. Особлива увага акцентується на дидактичних іграх. Як приклад:

1.«Знайди пару» – учні до карток з друкованими буквами добирають відповідні рукописні літери. Називають звуки, букви, якими вони позначають звуки, складають з ними слова.

2.«Незнайко» – один учень читає, а інший виправляє допущені помилки.

Метод «Симуляції або імітаційні ігри». Симуляції – це створені вчителем ситуації, під час яких учні копіюють у спрощеному вигляді подію. Це своєрідні рольові ігри з використанням чітко визначених (за законом або за традиціями) і відомих ролей та кроків, які повинні здійснити виконавці. Учень з ППР може брати участь у рольовій грі «У магазині іграшок», «В гостях у товариша» та інших.

Метод «Кути». Учитель у чотири кути розставляє відповіді на проблемне питання. Учні об'єднуються у групи за вибраними правильними, на їх погляд, відповідями й обґрунтовують свою позицію.

Метод «Сонечко». Учня пропонується макет сонечка без промінчиків та хмаринки. На промінчиках до завдань з певної теми подано відповіді. Школяр вибирає правильні і прикріплює їх до макету сонечка. Вправа триває по завершенню виконання завдань. Сонечко вигляне – хмарка зникне. Як показує наше дослідження, застосування таких інноваційних методів сприяє:

- мотивації учнів до навчання;
- інтересу до виконання завдань;
- формуванню критичного мислення.

Зауважимо, що ефективне використання цих методів можливе за дотримання певних педагогічних умов: урахування когнітивних можливостей дитини з ППР; прогнозування та застосування корекційно-розвиткових завдань на уроці та позаурочний час. Результативність педагогічної складової у навчанні, вихованні дитини з ППР залежатиме від стану здоров'я особистості, її оздоровлення та дотримання гігієнічних норм в освітньому процесі. Ми маємо на увазі, що під час проведення уроку учителю

та асистенту вчителя необхідно уводити в його структуру динамічні паузи, фізкультхвилинки, вправи для очей, музичні паузи, відеоруханки тощо. Окрім того, необхідно звернути увагу на осанку дитини під час читання та письма.

У початковій школі проводяться ранкові зустрічі. Рекомендуємо їх організацію здебільшого на подвір'ї із застосуванням елементів здоров'язберігаючих технологій.

Навчання учнів з ППР буде успішним при умові роботи усієї Команди супроводу дитини. Особливу увагу акцентуємо на супроводі його сімейним лікарем. Тільки медичний працівник знає причини інтелектуального порушення дитини, чинники, що їх викликали. Відомо, що порушення в інтелектуальному розвитку визначаються при хромосомних аномаліях – при трисоміях (синдром Дауна), делеціях хромосом, при дисфункціях окремих генів (аутизм, синдром Ретта).

Впливає перинатальне ураження центральної нервової системи. Негативний вплив чинить гіпоксія, викликана захворюваннями матері (серцево-судинні, ендокринні патології, хвороби нирок, печінки), несумісність вагітної і плоду дитина за резус-фактором, внутрішньоутробні інфекції, інтоксикації, радіаційне опромінення, сильні емоційні стреси при вагітності та інші.

Н. Горішна, О. Майчук розглядають підходи до діагностики порушення інтелектуального розвитку у дітей, що є вкрай важливим. Дослідниці зазначають, що сучасні підходи до діагностики порушень інтелектуального розвитку передбачають посилення та розширення діагностичних критеріїв. Зокрема, має місце підвищення коефіцієнту інтелекту як базової межі для визначення наявності порушень, відмова від конкретних показників IQ для визначення ступеня порушення та орієнтація на його відхилення від середніх показників для відповідної вікової популяції, а також оцінювання адаптаційних навичок дитини [1, с.534].

Висновки. Отже, медичний аспект для навчання та розвитку дитини з ППР має важливе значення. Це ще раз підтверджує думку, що команда супроводу повинна діяти злагоджено, спільно.

Педагогічний аспект спрямований на формування у школярів ключових та предметних компетентностей, на корекційно-розвиткову роботу.

Література

1. Горішна Н., Майчук О. Порушення інтелектуального розвитку у дітей: підходи до діагностики. *Social Work and Education*, Vol. 8, No. 4, 2021. С. 528- 536
2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2017. № 38–39. Ст. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
3. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: Ч.1. К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. 241 с.
4. Чеботарьова О. В. Учні початкових класів із порушенням інтелектуального розвитку: навчання та розвиток: навчально-методичний посібник / О. В. Чеботарьова, І. В. Гладченко. Харків, «Ранок», 2020. 128 с.